

Annem ve babam

ISKENDER SAVAŞIR

1970'li yılların ortasındaydı. O sıralar Kohut narsizm kavramını psikanalitik düşünce- nin merkezine yerleştirecek ve belki de yıllardır psikanaliz içindeki en ciddi bölünmeyi yaşatacak *Benliğin Çözümlemesi* kitabını yeni yayımlamıştı. Ama benim haberim yoktu.

Kendime aylıklık izni verdiğim bir gündü; galiba Çankaya sinemasında bir filme gidecektim (hangi film olduğunu hatırlamıyorum). Ama sinema vaktinden önce geçirilecek birkaç saatim vardı. Rastgele bir kitap seçmeye karar verdim ve Penguin Yayınlarından çıkmış *Narziss and Goldmund*'u sırf kapağındaki resmi çok sevdiğim için aldım; Caspar David Friedrich'in bir resmi...

O gün sinemaya gitmedim. Akşam Bilge Karasu'ya uğradığımda kitabı bitirmiştim. Ona açıkça sitem ettim: "Böyle bir şey vardı da niçin bana daha önce söylemediniz?" diye.

Üniversitenin son yılındaydım; psikoloji ve felsefe okuyor, bir yanda şiir yazıyor, resim filan yapıyor ama hiçbir zaman iyi, önemli bir şair ya da ressam olamayacağımlı biliyordum. Herhalde yalnızca ben değil, başkaları da başarılı bir akademisyen olacağıma kesin gözüyle bakıyorlardı. Bir manastırı yönetmeye aday keşiş ve bilgin Narziss'te kendimi gördüğümü sandım: "düşlerde yaşayan (...) rastgele çağrılara kulak verecek biri değil, kendini keşişliğe adanmış biri, sıkı bir düzen ve görev anlayışının adamı..."

Kederli bir düşünce; çünkü başka bir işe yaramayacağımlı hissettiğim için bu kadere mahkum olduğumu düşünüyordum.

Birkaç yıl sonra Sierra Nevada'dan aşağı frenleri tutmayan bir arabayla inmeye çalışırken artık pek o kadar emin değildim. Yorgundum; bütün yazı 50 derece sıcakta toprak kazarak geçirmiştim. Gerçi yol beni yine bir Üniversite'ye (manastır?) götürüyordu ama Pasifik kıyısında beni bekleyen serüvenlerin Goldmund'unkinden daha renksiz olmayacağını umuyordum. Kim bu? Erkeklerin keşiş dünyasına adanmış Narziss mi, kendini kadınların emellerine teslim etmiş Goldmund mu?

"Narsizm" kavramı genellikle "benlik sevgisi" diye karşılıyor. Bu bağlamda ben "haysiyet" demeyi tercih ederdim. Narsizmin karşı kutbunda yer alan sevgiye ise "nesne sevgisi" deniyor. Yine bu bağlamda ben "serüven" derdim. Haysiyeti pek takmayan, kendisini bir başkasının, yabancıların, yuvadansa yolun kışkırtmalarına kaptırmaya teşne olan bir mace-

raperestlik...

Karışık konular bunlar... Narziss ayrımların adamıdır: "Bilim ayrımları bulup saptama düşkünlüğünden başka bir şey değildir. (...) Biz bilim adamları için ayrımları saptamaktan daha önemli bir şey gösterilemez; bilim demek nesnelere birbirinden ayırabilme sanatı demektir." Oysa Goldmund kendi hakikatine ancak her şey içiçe geçtiğinde, ayrımlar silindiğinde kavuşacaktır: "Her şey zamanla çok anlam kazandı; pek çok çehreye büründü. Halen ne olacak bildiğim yok."

Bilim, disiplin ve manastır adına konuşan Narziss kendisini Baba ya da Yasa'yla özdeşleştirir. Goldmund'da gördüğü cevher ise başka türdendir: "Goldmund'un ruhunda sakladığı gizin içeriği konusunda hiç kuşkusu kalmamıştı artık. Havva vardı bu gizin ardında, o ilk anne vardı."

Evet, böyle, bu karşıtlık üzerine kurulmuş gibi görünüyor Hesse'nin *Narziss ve Goldmund*'u: Baba'nın haysiyeti ile Anne'nin serüveni... Yine Narziss'in sözlerine başvuracak olursak: "Aramızdaki dostluğun bir tek amacı ve bir tek nedeni vardı; o da senin bana hiç, ama hiç benzemediğini kanıtlamaktır."

Ama hikâyenin benim hayatımdaki izdüşümü farklı bir şey söylüyor. Ben haysiyetimi "macera dolu Amerika"da değil "ana" vatanımda korumayı/kanıtlamayı tercih ettim. Demek ki, Narziss'in kendisi ile Goldmund arasında kurduğu denklemin tersi de söylenebilir: Annenin haysiyeti ve Babanın serüveni....

Karışık konular bunlar... Yıllar sonra kendimi baba mesleğini icra eder bulduğum bir strada Bilge Karasu'nun bir başka öğrencisinin benden talep ettiği bu yazıyı yazmak üzere kitabı yeniden okurken, Narziss'in belki de bir keşiş ve bilginden ibaret olmayabileceğini düşündüren şu sözleriyle çarpıldım. Belki biraz fazla kibir var sözlerinde ama olsun, "Bu özellik, dedi Narziss ağır ağır konuşarak, insanların huyunu suyunu ve haklarındaki ilahi takdirin ne yolda olduğunu sezmemdir. Bu sezgi (...) onlara yardımcı olmaya zorluyor beni."

Anne ve Baba dedik. Haysiyet ve serüven dedik ve aralarındaki ilişkinin kaygan olabileceğini öğrendik zaman içinde. Ama hâlâ Goldmund'un Narziss'e ölürken söylediği sözler var ki, bir uyarı gibi çınlıyor kulağımda: Gözleriyle veda etti Narziss'e, "başım sallamaya çalışır gibi yapıp, fısıltı halinde şöyle dedi: Pe- ki sen bir gün nasıl öleceksin Narziss, bir annen yok çünkü. Annesiz insan nasıl sevebilir, annesiz nasıl ölebilir?" *

BU SAYININ YAZARLARI

Stefo Benlisoy Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji bölümünde öğrenci...

Kerem Ünüvar *Virgöl'e* katkıda bulunmaya devam edecek.

Sezal Sarıoğlu şair. *Terspektifler* adlı kitabı birkaç yıl önce çıktı.

Yorgo Benlisoy Elçin Macar'la birlikte yazdığı *Fener Patrikhanesi* adlı kitabı geçen yıl yayımlandı.

Tamer Öncül Kıbrıs'ta yaşıyor. Son şiir kitabı *Yitik Aşklar Sokağı* 1996'da Lefkoşa'da yayımlandı.

Yücel Kayıran'ın *Hayaline Firar* *Edemeyenlerin Afsunu* adlı şiir kitabı geçen yıl çıktı.

Selahattin Özpallabıyıklar şiir ve roman çevirmeni.

Ali Bizden Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde çalışıyor.

Gülsüm Cengiz'in son şiir kitabı *Akdeniz'in Rengi Mavi* geçen yıl çıktı. *Evrensel Kültür* dergisine de yazılar yazıyor.

David Konstan Amerika'da Brown Üniversitesi'nde Klasikler Bölümünde çalışıyor. *Klasik Dünyada Dostluk* adlı kitabı geçen yıl çıktı.

Necmi Sönmez Almanya'da yaşıyor. Sanat eleştirileri Cumhuriyet gazetesinde yayımlanıyordu.